

BALAGUER & MOLAS: *SURGE ET AMBULA*

MONTERRAT COMAS I GÜELL
Biblioteca-Museu Víctor Balaguer
mcomas@victorbalaguer.cat

El 25 d'octubre de l'any passat, a la Sala de Lectura de la Biblioteca Museu, ressonaven com un eco les paraules que Víctor Balaguer havia dit el 26 d'octubre de 1884 durant la inauguració de la Fundació que ell havia creat a Vilanova i la Geltrú. Qui les deia —sense dir-les— però amb el mateix gest, era Joaquim Molas i Batllori. Entre unes i altres, cent vint-i-vuit anys.

Deia Balaguer:

Amb això us lliuro tota la meva fortuna, tot el que tinc; però us lliuro molt més que la meva fortuna; us lliuro aquests llibres dels quals no tan fàcilment com dels meus béns vaig saber desprendre'm; alguns d'aquests llibres varen ser dels meus pares, d'altres em recorden els tranquils i venturosos dies de la meva infantesa i dels meus estudis, molts conserven a la portada una data commemorativa, la frase d'un home cèlebre, l'autògraf d'un company, d'un literat o d'un personatge a qui he estat lligat per amistat i favors, i no pocs, finalment, tenen un caràcter sagrat per haver format part de biblioteques d'homes il·lustres [...]

Digué Molas: «La meva no és una biblioteca de bibliòfil, ni de col·leccionista. És una biblioteca de treball amb totes les seves virtuts i els seus defectes» i reconeixia, com Balaguer, el paper en la seva formació de la biblioteca familiar que ha volgut conservar amb respecte i en homenatge als seus avi, pare i germà. Una biblioteca que fou el punt de partida de la seva. Que creixia i prenia forma al ritme dels estudis i gràcies a la qual va poder esquivar les biblioteques públiques i així, a casa, normalment de nit i amb els llibres oberts, escampats, i... subratllats, va poder treballar lliurement i amb gran concentració. «Vagarejo amb els llibres: ara un, ara l'altre. Fullejo i rellegeixo el marcat que em porta a un altre llibre i així, una tarda sencera, saltant i rememorant antigues lectures i obrint-ne de noves». Una biblioteca plena de primeres edicions, petites joies a ulls d'avui, però que, insistia Molas, aleshores eren simples eines de treball. Parlà de manuscrits i d'avantguarda...

I arribà l'hora dels per què. El primer vinculat a l'edat que obliga a tancar portes. El segon, i aquí tornaren a ressonar les velles paraules balaguerianes, perquè no volia que l'esforç de la seva família i d'ell mateix quedés en no res. Aconseguir tots i cadascun d'aquests requisits no era una tasca senzilla ja que per al seu

lliurament, sobrevenien dificultats lligades a les característiques del fons bibliogràfic, perquè bona part del que en forma part existeix a les principals biblioteques. La situació es va aclarir quan la Biblioteca Museu Balaguer va oferir-li els seus espais. Així, podia completar bibliogràficament i documentalment el creixement artístic del Museu durant el segle XX, quan va rebre les col·leccions de pintura del *Llegat 56* i del fons procedent del Museu d'Art Contemporani de la Cúpula Coliseum. «La Biblioteca Museu Balaguer és una institució que té un pes important a tot el país.»

I es presentaren els records: en aquella mateixa sala, ell amb Xavier Fàbregas i Montserrat Roig hi va passar hores remenant cartes i altres papers. Ell mateix, en diferents ocasions, hi havia fet conferències. Els vincles emocionals van tenir el seu paper. «La institució m'era d'alguna manera familiar.»

Quedà ben palès que, sumades, les dues biblioteques (la de Víctor Balaguer i la de Joaquim Molas) esdevenen complementàries i converteixen la Biblioteca Museu Balaguer en un centre de referència per a la literatura i la cultura catalana i forastera. Un centre, en definitiva, per al treball. Finalment, orgullós que els seus llibres vagin a Vilanova i la Geltrú, Molas lliurava tota la seva fortuna bibliogràfica: «Em sento com despul·lat. Quedaré com Adam i Eva, tots dos junts, un al costat de l'altre.»

Les paraules de Joaquim Molas venien precedides per la intervenció del professor de la Universitat de Lleida Josep M. Domingo, que va encetar el perfil amb la pregunta inevitable: «¿seria possible *pensar* la nostra contemporaneïtat sense la feina de Joaquim Molas?». Una feina que Domingo va qualificar «d'obstinada, duradora, ingent, de crític, d'agitador, de conspirador, d'editor, d'estratega, de professor, d'acadèmic, d'escriptor. En definitiva de lector». I tot estirant el fil de la lectura va descabdellar el procés fundacional de la biblioteca i arxiu personal de Joaquim Molas a partir de tres eixos: la influència familiar; la carrera de lletres i la Guerra Civil, a partir dels quals la trajectòria de Molas trobava la clau de volta de la seva pròpia construcció vital i acadèmica sorgida «de l'airoso negociació entre el projecte d'història pròpia i les circumstàncies heretades». El resultat, al marge d'altres aspectes igualment destacables, es manifesta per diferents vies: el seu paper central en el que s'ha anomenat el *seixantisme*, «un veritable moviment de renovació integral de la cultura del país, sota aquella estimulant consigna doble de la “presa de consciència històrica” i l'afany de “conèixer la realitat” immediata». El de l'exercici de pont intergeneracional i, finalment, «el seu protagonisme en la configuració de l'actual cultura literària del país, exercit com a crític, editor, historiador de la literatura o com a professor de vast i fructífer mestratge al llarg de quatre dècades».

Com tot acte d'aquestes característiques, el que ens ocupa va anar acompanyat del cerimonial protocol·lari que sol posar en evidència el grau de complicitat i interès del receptor. La regidora de Cultura, Marijó Riba, va centrar la seva in-

tervenció en l'ennobliment que suposa per a la ciutat el lliurament d'un llegat com el del Dr. Joaquim Molas, perquè permet indicar el veritable camí de la llibertat i del coneixement, l'únic camí de la democràcia. Gràcies al gest de Molas, Vilanova i la Geltrú esdevé més completa i més compromesa per exigir a si mateixa prou generositat per oferir a tot el país el llegat que custodia: coneixement i patrimoni. És, en aquest context i amb aquest objectiu, que Riba va anunciar la creació de l'Aula Joaquim Molas de la Biblioteca Museu Balaguer.

En representació de la Universitat, la Vicerectora de la Universitat de Barcelona, Lourdes Cirlot, va remarcar la importància del conveni de col·laboració entre la Biblioteca Museu Balaguer i les universitats de Barcelona i Autònoma de Barcelona com una via per corregir alguns vicis universitaris que massa sovint desvinculen la institució de la societat. L'Aula Joaquim Molas de la Biblioteca Museu Balaguer pot esdevenir una eina eficaç per canviar la tendència i aconseguir fer que els alumnes de les facultats visitin i vinguin a treballar a la Biblioteca Museu Balaguer; que es fomenti el debat i l'intercanvi intel·lectual entre especialitats mitjançant jornades acadèmiques; perquè s'obrin vies de recerca a joves investigadors i, finalment, i molt de manera molt important, per a millorar la difusió dels resultats de les recerques.

L'Alcadessa de la ciutat, Neus Lloveras, va tancar l'acte amb el compromís ferm de posar en valor Vilanova i la Geltrú tot treballant per a convertir-la en un referent dels estudis de la cultura catalana dels segles XIX i XX. Va assegurar que la ciutat era plenament conscient del tresor que Joaquim Molas els confiava.

En la base de l'acte de reconeixement a Joaquim Molas planava l'evidència que cadascuna de les accions aquí remarcades havia sorgit gràcies a la seva generositat lligada a la imperiosa necessitat de transformar la literatura i el seu estudi. Deixar la biblioteca i arxiu personal posa cara a la generositat i la combinació de totes dues coses ens transporta indefectiblement al *Surge et ambula* balaguerià que presideix la porta d'accés a la Biblioteca Museu Balaguer. La biblioteca Molas és una ofrena a totes les persones que tinguin la voluntat i la necessitat de continuar reivindicant el debat de les idees mitjançant la lectura i el treball.